

Geachte initiatiefnemers van het wetsvoorstel Zelfstandigenwet,

Voorafgaand aan mijn inhoudelijke reactie op dit wetsvoorstel wil ik mijn waardering uitspreken voor het inzicht dat steeds meer mensen hun werkende leven naar eigen inzicht willen vormgeven. De voorkeur voor vrijere werkomstandigheden groeit. Steeds meer mensen kiezen voor flexibiliteit in arbeidstijden, vakantiedagen en minder hiërarchische gezagsverhoudingen. Maar het gaat ook om iets fundamenteelers: de vrijheid om zelf te bepalen welke risico's men acceptabel acht en voor welke men passende voorzieningen wil treffen. Het keurslijf van het traditionele dienstverband – voor zover dat in de praktijk nog altijd bestaat – sluit steeds minder aan bij de realiteit van vandaag. Waar vakbonden het vaste contract graag wettelijk zouden willen verankeren, kiest een groeiende, diverse groep mensen juist bewust voor de zelfstandigheid van het zzp-schap.

1. Doelstellingen

In de memorie van toelichting bij dit wetsvoorstel worden drie doelstellingen benoemd:

- Het bieden van rechtszekerheid voor zelfstandigen en opdrachtgevers
- Wetgeving beter laten aansluiten bij de moderne arbeidsmarkt en erkenning van de behoefte aan autonomie van een grote groep zelfstandigen
- Creëren van een gelijk speelveld op de arbeidsmarkt en de sociale bescherming van zelfstandigen verbeteren

Met de eerste twee doelstellingen kan ik mij in grote lijnen vinden. Of dit wetsvoorstel daadwerkelijk bijdraagt aan het realiseren van deze doelstellingen is echter zeer de vraag. Rechtszekerheid is al jarenlang een knelpunt voor zowel zzp'ers als opdrachtgevers. De onderlinge verhoudingen zijn daardoor even onvoorspelbaar gebleken als het politieke sentiment over zelfstandigen. Deze wet lijkt op onderdelen eerder nieuwe onzekerheid te creëren dan bestaande weg te nemen. In deze brief zal ik mijn bezwaren hierover verder toelichten.

De derde doelstelling acht ik niet alleen onwenselijk, maar ook onrealistisch. In een gezonde, gemengde arbeidsmarkt waarin zowel werknemers in loondienst als zelfstandigen actief zijn, is het streven naar een zogenaamd gelijk speelveld een *contradictio in terminis*. Het speelveld **kan** niet gelijk zijn, simpelweg omdat zelfstandigen andere keuzes maken en andere waarde toekennen aan zaken als inkomenszekerheid en sociale bescherming. Pogingen om dit verschil wettelijk gelijk te trekken, ondermijnen daarmee juist de autonomie die in de tweede doelstelling wordt erkend.

Bovendien vereist het gelijktrekken van dit speelveld een hoge mate van subjectieve beoordeling. Dat legt de interpretatie – en daarmee de uiteindelijke rechtspositie van zelfstandigen – in handen van politieke besluitvorming of, zoals voorgesteld, een toetsingscommissie. Dit brengt een reëel risico met zich mee: dat zelfstandigen speelbal worden van telkens wisselende politieke meerderheden en vakbonden die andere belangen nastreven. Ik raad deze derde doelstelling dan ook ten zeerste af.

2. Toetsingskader zelfstandigheid

Het wetsvoorstel stelt, om te bepalen of iemand als zelfstandige mag werken, een toetsingskader voor dat bestaat uit drie onderdelen:

- Zelfstandigentoets
- Werkrelatietoets
- Sectoraal rechtsvermoeden

2.1 Zelfstandigentoets

De voorwaarden om als zelfstandige te worden aangemerkt zijn vanuit maatschappelijk perspectief begrijpelijk. Toch doen sommige van deze voorwaarden afbreuk aan de autonomie van de zelfstandige. Daarmee beperkt de zelfstandigentoets, zoals voorgesteld in dit wetsvoorstel, juist de vrijheid en keuzevrijheid van het individu.

Dat een zelfstandige werkt voor eigen rekening en risico en een deugdelijke administratie voert, lijkt mij vanzelfsprekend. Bezwaarlijk vind ik echter de voorwaarden dat:

- er een adequate voorziening moet zijn getroffen tegen het risico op arbeidsongeschiktheid, en
- sprake moet zijn van een proportionele bijdrage aan een voorziening voor pensionering.

Hoe wenselijk het ook is dat zelfstandigen verantwoord omgaan met deze risico's, het verplichtend stellen van dergelijke voorzieningen tornt aan hun fundamentele vrijheid. Bovendien creëert dit een grijs gebied dat de rechtszekerheid – juist één van de kernpunten van dit wetsvoorstel – niet ten goede komt. Immers: wie bepaalt of een voorziening 'adequaat' is? En wie beoordeelt of een bijdrage 'proportioneel' is?

2.2 Werkrelatietoets

De voorwaarden binnen de werkrelatietoets zijn bijzonder subjectief van aard. Daarbij zijn bepaalde "vrijheden" die als criteria gelden in de praktijk helemaal niet van toepassing binnen sommige sectoren of organisaties. Het eisen van deze vrijheden als

voorwaarde om als zelfstandige te mogen werken, ondermijnt de vrijheid van de zelfstandige en zou geen beperkende factor mogen zijn.

2.3 Sectoraal rechtsvermoeden

Het sectorale rechtsvermoeden wordt geïntroduceerd voor sectoren met een vermeend hoog risico op schijnzelfstandigheid. Naar mijn mening bestaat schijnzelfstandigheid echter niet wanneer twee professionele partijen vrijwillig en bewust een overeenkomst aangaan.

Als het sectorale rechtsvermoeden uitsluitend bedoeld was om uitbuiting tegen te gaan, zou ik er begrip voor kunnen opbrengen. Maar wanneer het ook geldt voor vrijwillige, gelijkwaardige afspraken tussen zelfstandigen en opdrachtgevers, is de term ‘schijnzelfstandigheid’ zoals hier gebruikt, onjuist. Deze maatregel maakt de wetgeving bovendien onnodig complex en vergroot de bureaucratische last. Het invoeren van extra regels en instanties om hierover te oordelen, maakt het systeem bovendien gevoelig voor politieke willekeur en interpretatieverschillen.

3. Commissie Beoordeling Toetsingskader Zelfstandigenwet

Het instellen van een commissie die beoordeelt of iemand bepaalde arbeid als zelfstandige mag verrichten, kan wellicht in individuele gevallen rechtszekerheid bieden. Tegelijkertijd leidt het feit dat deze commissie haar oordeel moet baseren op een toetsingskader vol subjectieve criteria tot nieuwe rechtsonzekerheid in bredere zin.

4. Conclusie

Het erkennen van de wens van een groeiende groep Nederlanders om meer autonomie te hebben is een stap in de goede richting. Het streven naar rechtszekerheid is eveneens lovenswaardig – het ontbreekt daar nu pijnlijk aan en de markt voor zelfstandigen lijdt daaronder.

Toch komt dit wetsvoorstel uiteindelijk neer op een herbevestiging van de huidige situatie, met als verschil dat er straks explicieter zal worden bepaald wie **niet** als zelfstandige mag opereren. Dat druist in tegen de realiteit dat veel mensen helemaal geen behoefte hebben aan een vast dienstverband. In essentie bevestigt dit wetsvoorstel het uitgangspunt dat de overheid bepaalt wie zich zelfstandig mag noemen, terwijl dat wat mij betreft een vrije keuze hoort te zijn tussen twee volwassen contractpartijen.

Ik doe daarom een dringende oproep aan de initiatiefnemers om dit wetsvoorstel volledig te heroverwegen. Onderzoek in plaats daarvan hoe de wetgeving juist minder

beperkend en meer faciliterend kan worden ingericht. Dit voorstel beschermt zelfstandigen niet – het ondermijnt ondernemerschap en de vrije wil.

Met vriendelijke groet,

Mario Voorbij, Zelfstandig Professional Bancaire Instellingen